

dominerade spannmålsodlingen, vilket krävde nyodling och bättre gödsling. Ladugårdarna byggdes på de framstående herrgårdarna med stöd av lantbruksvetenskapliga kunskaper och med hjälp av mönsterritningar eller under ledning av arkitekter. Under 1700-talet organiserades början på den lantbruksvetenskap som slog igenom på 1800-talet. Från och med 1790-talet träffades reformivrarna i hushållningssällskap, där jordbruksutvecklingen diskuterades och man försökte öka kunskapen hos allmogen. De nya tankegångarna resulterade i planer och förslag som inte etablerades förrän i vår egen tid. Redan 1806 utarbetades t.ex. en ritning för gården Rågtvet i Dalsland, som planerades för lösdrift av korna. 1820 utlyste Lantbruksakademien en tävling i hur en ladugård för ett tjugotal nötkreatur skulle inrättas. Renlighet, ventilation och transport av vatten och avföring var viktiga aspekter.

Under industrisamhällets framväxt 1850–1920 blev lantbruksproduktionen mer differentierad och med en ökad andel animalieproduktion. Blandjordbruket krävde större ekonomibyggnader och det byggdes flera nya ladugårdar under åren 1890–1940. Dessa ladugårdar är de som numera dominerar landsbygden. Dekoren benämns ofta lantgotik på grund av sin spetsiga utformning. Ladugårdarna utrustades med industritillverkade kraftiga och arbetsbesparande redskap. Under 1800-talets andra hälft publicerades tidskrifter med tekniska beskrivningar och ritningar. Författaren presenterar ett antal av de mest namnkunniga arkitekterna för ladugårdar som var verksamma under denna period.

Vissa idéer som etablerats i vår egen tid återfinns som enstaka förslag från den tidens arkitekter. Peter Sundius (1823–1900) öndgjorde sig bl.a. över slöseriet med urin som borde ha använts som gödningsmedel, men som på grund av okunnighet hälldes ut i vattendragen. Arkitekterna föreslog många nya innovativa idéer och 1859 utlyste Lantbruksakademien en ny tävling. De nya idéerna infördes dock mycket långsamt. Ladugårdarnas utseende och planlösning uppfattades under 1900-talet som inhemsk och nationell eftersom de anknöt till traditionen från 1800-talet.

Under mellankrigstiden 1920–1940 tog avfolkningen av landsbygden fart. Elektriciteten innebar ny teknik och effektivisering. En effektiv hantering av gödseln blev allt viktigare för ekonomin men ansågs ännu inte som en miljöfråga. För att behålla arbetskraften inom jordbruket krävdes en mekanisering av gödselhanteringen. Lange skiljer på två typer av ladugårdar under 1900-talet. *Höghusladugården* är en båsladugårdstyp

som började uppföras på 1930-talet och som har en mycket hög höskulle och är utrustad med höhiss. *Låghusladugården* är en hallbyggnad med öppen takstol utan höskulle. Fodret förvaras i särskilda byggnader. Denna ladugårdstyp blev vanlig i och med införandet av lösdrift.

År 1939 var ladugårdarna som modernast i sin tid. Medelåldern var inte mer än 37 år. Bara 6 procent var uppåt hundra år. 1947 års jordbrukspolitik bestod i huvudsak till 1990-talet och handlade om att bli av med de minsta gårdarna. Under denna tid skedde ingen nybyggnadsverksamhet men inte heller några rivningar. Flertalet ladugårdar används inte längre och underhållskostnaderna är höga. Byggnaderna passar inte vår tids jordbruksproduktion och speglar inte heller det högt rationaliserade produktionslandskapet. Allmänt sett tror många att gamla ladugårdar under de senaste trettio åren har ersatts med nya stordriftsanläggningar för mjölkkor, men så är inte fallet.

Under 1960-talet investerades dubbelt så mycket i teknik än i byggnader och det krävde reparationer och ombyggnader. Detta gällde bl.a. mjölkhanteringen och gödselanläggningarna. Lösdriften krävde egentligen helt nya sorters ladugårdar, men lantbrukarna hade svårt att se fördelarna och ville behålla den traditionella båsladugården. Den överlevde länge på grund av att Alfa Laval maskiner kunde anpassas till äldre otidsenliga ladugårdar.

Jag tycker boken ger mycket viktig kunskap om ladugårdarnas historia under den tid när den traditionella folkulturens boskapsskötsel omvandlas. Vetenskapen och industrialismens betydelse för det moderna jordbrukets framväxt blir belyst. Samtidigt framhålls herrgårdarna och deras ägare som de viktigaste för förändringsarbetet under 1700- och 1800-talen, men under 1900-talet framträder brukaren av det medelstora lantbruket tillsammans med sina medlemsorganisationer som en viktig aktör i jordbrukets utveckling.

Göran Sjögård, Lund

Andreas Johansson Heinö: *Gillar vi olika? Hur den svenska likhetsnormen hindrar integrationen*. Timbro, Stockholm 2012. 237 s. ISBN 978-91-7566-880-2.

Det vetenskapliga intresset kring begreppet svensk nationell identitet har inte varit särskilt omfattande under senare decennier. Det gäller speciellt inom den

samhällsvetenskapliga forskningen. Inom etnologin har dock åtskilliga forskare gjort värdefulla insatser sedan Åke Daun bröt isen med boken *Svensk mentalitet* 1989. Orvar Löfgren, Jonas Frykman, Billy Ehn och Karl-Olov Arnstberg har alla lämnat viktiga bidrag. De får också en eloge av docenten i statsvetenskap i Göteborg Andreas Johansson Heinö, som i sin nya bok *Gillar vi olika?* diskuterar de ständigt aktuella ämnena invandring och svensk identitet på ett ovanligt sakligt och intressant sätt. Inte minst är boken viktig för den som vill förstå bakgrunden till Sverigedemokraternas remarkabla frammarsch i svensk politik.

Bokens titel syftar på en kampanj med rubriken "Vi gillar olika", som *Aftonbladet* drog i gång till valet 2010 och som hade udden riktad just mot Sverigedemokraterna. Författaren driver tesen att Sverige snarast utmärks av motsatsen: "vi gillar lika". Ja, han uttrycker det ännu mer brutalt: "Vi gillar olika, så länge man tycker rätt." Han menar att denna falska självbild, bristen på egentlig förståelse för den egna kulturen och det egna samhället – och här kommer bristen på forskning på området in – är ett av de största hindren för en fungerande integration av invandrare. När Fredrik Reinfeldt härom året nämnde att arbetslösheten bland "etniska svenskar" inte var särskilt hög blev det ett ramaskri. Man fick inte låtsas om att det fanns en skillnad mellan "etniska svenskar" och "invandrare". Johansson Heinö noterar att det i Sverige är kontroversiellt att säga att det finns etniska svenskar, ett karakteristiskt uttryck för "den kulturförnekande kulturen" för att tala med Karl-Olov Arnstberg. De rutiner och beteendemönster som dominerar i Sverige uppfattas inte som uttryck för svensk kultur eller specifikt svenska värderingar utan som uttryck för modernism och vetenskaplighet. "En förnuftig tillämpning av universellt giltiga principer", som Johansson Heinö beskriver det. Den svenska självbilden har lagt grunden för ett gott självförtroende men en dålig självkänsla, som Tove Lifvendahl uttryckt saken. "Vi gillar olika" är en god beskrivning av hur svenskar önskar se sig själva men en dålig beskrivning av hur de verkligen är. De flesta svenskar tycker snarast att det är besvärligt och olustigt att umgås med människor med andra värderingar, som Åke Daun framhållit.

Boken diskuterar svenskhet, nationalism och assimilation. Johansson Heinö fäster uppmärksamheten på den anmärkningsvärda politiska förskjutning som skett i Europa under de senaste decennierna. För inte så länge sedan fanns inga uttalat nationalistiska partier i de europeiska parlamenten. I dag finns de i de flesta, nu även i

Sverige sedan 2010. Det är knappast förvånande i den nya mobila värld, som vuxit fram under de senaste decennierna. Författaren ser Sverigedemokraterna som ett i grunden nationalistiskt parti, där kritiken av en alltför omfattande invandring går hand i hand med en oro för att den svenska kulturen hotas av inte bara invandringen utan av EU och globaliseringen i allmänhet. Utan att spela på denna oro, som griper långt in i folkdjupet, skulle knappast partiet kunna få ett växande stöd. Han menar att den ringaktning för svensk kultur och svenska traditioner, som inte minst många mediadebattörer gärna ger uttryck för – antagligen därför att de tror att de står i någon sorts motsatsställning till invandringen – i hög grad spelar partiet i händerna.

Johansson Heinö understryker under hur oerhört annorlunda villkor invandring sker i vår tid i jämförelse med under tidigare sekler. I dag är det dramatiskt mycket lättare för en invandrare att behålla sin identitet och livsstil efter flytten till ett nytt land än det var förr. Därtill bidrar inte minst den revolutionerande kommunikationstekniska utvecklingen. Det är därför (och även av andra skäl) nästan meningslöst att göra jämförelser med invandringen i äldre skeden av den svenska historien. Författaren pläderar – som framgår av bokens undertitel – för hur invandrares integration måste underlättas av att den övergripande likhetsnorm, som han anser utmärker det svenska samhället, kan ersättas av en mer tolerant inställning mot avvikande värderingar hos nya svenskar. Tanken på att det med tiden sker en naturlig assimilation är inte längre självklar i det moderna samhället. Man måste därför i stället lära sig att tolerera olikheter, vilket inte betyder att man måste gilla dem. Det här är väl bokens mest kontroversiella budskap. Man kan väl acceptera föräldrar som väljer att utnyttja vårdnadsbidrag eller som upprätthåller rigida könsroller, men man kan knappast tolerera hedersmord.

Andreas Johansson Heinö har med denna bok gjort ett storartat arbete på att lägga grunden för en mer saklig och mogen debatt om invandringen i Sverige. Det här är nog den mest balanserade och pedagogiska bok som skrivits i Sverige om invandringen och dess konsekvenser för det svenska samhället. Det är dock ingen lätt uppgift att ge sig ut på detta fält, där moraliska bröstoner, demoniseringar och allmän hätskhet har varit så sorgligt dominerande i många år. Det är bara att hoppas att boken inte kommer för sent, innan skyttegravarna blivit slutgiltigt cementerade.

Mats Hellspång, Stockholm